

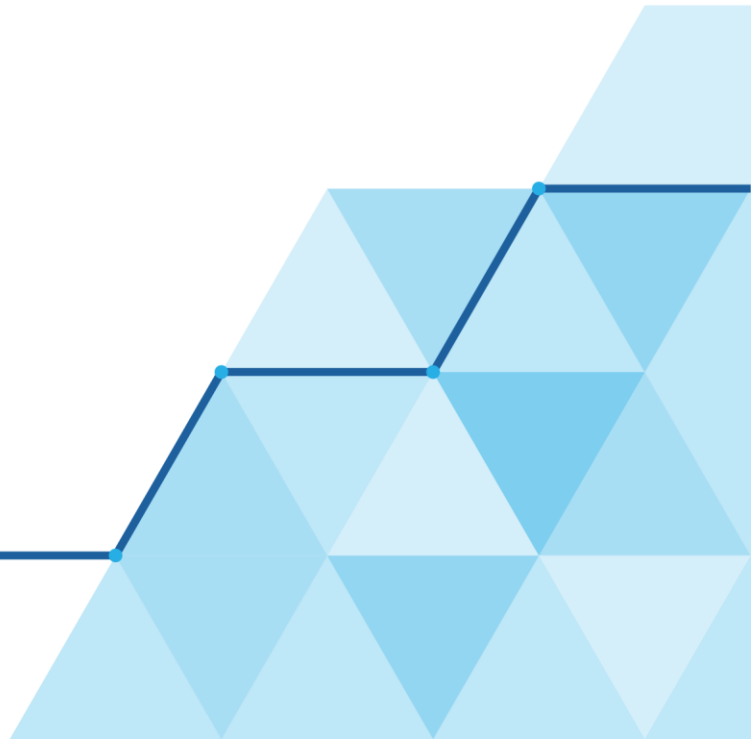
Gweinyddiaeth
Cyfiawnder

Ministry
of Justice

Cynllun Iaith Gymraeg y Weinyddiaeth Gyfiawnder

Adroddiad Monitro Blynyddol 2023-24
i Gomisiynydd y Gymraeg

Ionawr 2025

Cynllun Iaith Gymraeg y Weinyddiaeth Gyfiawnder

Adroddiad Monitro Blynnyddol 2023-24 i Gomisiynydd y Gymraeg

Ionawr 2025

Cyflwyniad

Mae'r adroddiad hwn yn ymdrin â'r cyfnod rhwng 1 Ebrill 2023 a 31 Mawrth 2024. Hunanasesiad ydyw o sut mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder wedi parhau i gyflawni'r ymrwymadau yn ei Chynllun Iaith Gymraeg (Cynllun y Weinyddiaeth Gyfiawnder) yn ystod y cyfnod hwn.

Mae'r Cynllun yr MoJ yn amlinellu sut mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn gweithredu'r egwyddor yn Adran 5 o Ddeddf yr Iaith Gymraeg 1993, sef y dylid trin y Gymraeg a'r Saesneg yn gyfartal wrth gynnal busnes cyhoeddus a gweinyddu cyfiawnder yng Nghymru. Mae'n galluogi pawb sy'n cael gwasanaeth gan y Weinyddiaeth Gyfiawnder yng Nghymru, neu sy'n cyfathrebu â ni, i wneud hynny drwy gyfrwng y Gymraeg neu'r Saesneg, yn dibynnu ar eu dewis personol.

Mae Cynllun y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn gynllun corfforaethol sy'n cwmpasu meysydd datblygu polisi, recriwtio a darparu gwasanaethau i'r cyhoedd yn ei bencadlys corfforaethol.

Mae gan y Weinyddiaeth Gyfiawnder bum Asiantaeth Weithredol (EA) sy'n gyfrifol am ddarparu'r mwyafrif o'i wasanaethau i'r cyhoedd. Mae gan bob un o'i Asiantaethau Gweithredol ei Gynlluniau Iaith Gymraeg ei hunain sy'n sicrhau darpariaeth o wasanaethau iaith Gymraeg sydd naill ai'n gyfwerth neu'n rhagori arni o'i gymharu â Chynllun yr MoJ. Gan fod pob Asiantaeth Weithredol hefyd yn adrodd i Gomisiynydd y Gymraeg bob blwyddyn, nid yw'r wybodaeth hon yn cael ei hailadrodd yma oni bai ei bod yn berthnasol i adroddiadau corfforaethol y Weinyddiaeth Gyfiawnder.

Crynodeb o'n cyflawniadau

Dyma rai o'r pethau a gyflawnwyd yn ystod 2023-24:

- Mae gallu staff y Weinyddiaeth Gyfiawnder i siarad Cymraeg ar system casglu data staff mewnol, SOP, yn dal i gael ei gofnodi.
- Mae ymgynghoriadau'r Weinyddiaeth Gyfiawnder ar gael yn Gymraeg ar Hyb Ymgynghori'r MoJ ar ein tudalennau GOV.UK 'corfforaethol' ac ar dudalennau 'cyffredinol' GOV.UK
- Bu inni hysbysebu 337 o ymgyrchoedd recriwtio staff lle cyfeirir at y Cynllun Iaith Gymraeg a lle mae'r gofynion iaith yn nodi bod y gallu i ddefnyddio'r Gymraeg yn ddymunol neu'n hanfodol.
- Cofnododd GLITEF 332 o achosion yn y flwyddyn adrodd lle defnyddiwyd y Gymraeg.
- Mae Pwyllgorau Cynghori'r Ynadaeth wedi parhau i annog ceisiadau gan siaradwyr Cymraeg, yn enwedig ar draws Gogledd a Gorllewin Cymru.

- Parhaodd y Cynllun Cyfryngwyr Tystion i ateb y galw cynyddol am Gyfryngwyr Cofrestredig sy'n siarad Cymraeg.
- Rydym wedi cynnal ein gwefan tudalen hafan Gymraeg sydd ar gael yma: <https://www.gov.uk/government/organisations/ministry-of-justice.cy>
- Mae Grŵp Cydlynwyr Cymraeg yr MoJ, sy'n cyfarfod bob dwy flynedd, wedi parhau i weithredu ac mae'n cwmpasu ehangder llawn meysydd busnes yr MoJ.
- Bu inni gefnogi'r rhaglen Cymraeg Gwaith a ariennir gan Lywodraeth Cymru sy'n cynnig cyrsiau Cymraeg i staff.
- I gefnogi llwyddiant ein Prawf Effaith ar y Gymraeg ar gyfer swyddogion polisi, cyfieithodd Uned Iaith Gymraeg GLITEF a thebigword 104 o ddogfennau polisi corfforaethol.

Cynnydd wrth gyflawni'r Cynllun Gweithredu

Mae'r wybodaeth ddiweddaraf ynghylch ein cynnydd o ran cyflawni ein camau gweithredu parhaus yng nghyswllt y Cynllun Iaith Gymraeg i'w gweld isod er mwyn helpu i ddangos sut rydym yn cydymffurfio.

1. Datblygu a gweithredu polisi

Meini prawf llwyddiant:

- Gwella ymwybyddiaeth staff; gyda gofynion y Cynllun Iaith yn cael eu hystyried yn y broses o gaffael a llunio polisiâu.*
- Mae staff polisi, dadansoddi a chyfreithiol yn ystyried goblygiadau o ran yr iaith Gymraeg yn gyson wrth ddatblygu polisiâu ac ymgynghori.*

Prawf Effaith ar y Gymraeg (WIT) ar ei newydd wedd

Rydym wedi gwella ein cyngor i dimau polisi sy'n cynnal ymarferion ymgynghori. Mae hyn yn cynnwys eu hannog i ystyried a yw'r cynigion yn debygol o effeithio ar allu rhywun i fyw eu bywyd trwy gyfrwng y Gymraeg yng Nghymru.

Ymgynghoriadau'r Weinyddiaeth Gyfiawnder

Yn ystod cyfnod adrodd 2023-24, cynhaliodd y Weinyddiaeth Gyfiawnder nifer o ymgynghoriadau yn Gymraeg a chyhoeddi ymatebion yn Gymraeg fel a ganlyn:

Rheoliadau Diwygio Pensiynau Barnwrol 2024: Ymgynghoriad ar y Rheoliadau Drafft. Cyfieithwyd yr ymgynghoriad yn llawn (Chwefror 2024) ar safle cyffredinol GOV.UK.

Adolygiad statudol o'r Tariff Atchwip

Cyfieithwyd yr alwad am dystiolaeth yn llawn (Chwefror 2024) ar hyb ymgynghori corfforaethol y Weinyddiaeth Gyfiawnder.

Ymgynghoriad ar droseddau is: mae hyn yn dilyn ymateb y llywodraeth i ymgynghoriad Adolygiad Annibynnol o Gymorth Cyfreithiol Troseddol (CLAIR) ym mis Tachwedd 2022. Cyfieithwyd yr ymgynghoriad yn llawn (Ionawr 2024) ar safle cyffredinol GOV.UK.

Cyflwyno ffioedd yn y Tribiwnlys Cyflogaeth a'r Tribiwnlys Apeliadau Cyflogaeth
Cyfieithwyd yr ymgynghoriad yn llawn (Ionawr 2024) ar safle cyffredinol GOV.UK.

Bwrdd Cyfiawnder Troseddol Lleol Cafodd yr Alwad am Dystiolaeth hon ei chyfieithu'n llawn (Ionawr 2024) ar safle cyffredinol GOV.UK.

Cynyddu'r defnydd o gyfryngu yn y system cyfiawnder sifil.
Cafodd yr ymateb i'r ymgynghoriad ei gyfieithu'n llawn (Rhagfyr 2023) ar safle cyffredinol GOV.UK.

Ymgynghoriad ar ddedfrydu mewn achosion llofruddiaeth
Cyfieithwyd yr ymgynghoriad yn llawn (Tachwedd 2023) ar safle cyffredinol GOV.UK.

Gweithredu cynnydd i ddewis ffioedd llysoedd a thribiwnlysoedd.
Cyfieithwyd yr ymgynghoriad yn llawn (Tachwedd 2023) ar safle cyffredinol GOV.UK.

Diwygio ffioedd yn y Goruchaf Lys yn y Deyrnas Unedig.
Cafodd yr ymateb i'r ymgynghoriad ei gyfieithu'n llawn (Mai 2023) ar hyb ymgynghori corfforaethol y Weinyddiaeth Gyfiawnder.

Adolygu'r cynllun dileu "Help i dalu Ffioedd."
Cafodd yr ymateb i'r ymgynghoriad ei gyfieithu'n llawn (Hydref 2023) ar safle cyffredinol GOV.UK.

Cyfradd ddisgownt anafiadau personol: archwilio'r opsiwn o gyfradd ddeuol/lluosog.
Roedd crynodeb Cymraeg (Medi 2023) o'r ymateb i'r ymgynghoriad ar gael yn ar hyb ymgynghori corfforaethol y Weinyddiaeth Gyfiawnder a safle cyffredinol GOV.UK.

Ymgynghoriad ar drefniadau ariannu Remandio yn y Llys Ieuencid
Cafodd yr ymgynghoriad (Awst 2023) a'r ymateb (Chwefror 2024) eu cyfieithu'n llawn ar safle cyffredinol GOV.UK.

Rhybuddion dargyfeirio a rhybuddion cymunedol: cod ymarfer drafft.
Cafodd yr ymgynghoriad (Awst 2023) ei gyfieithu'n llawn ar hyb ymgynghori corfforaethol y Weinyddiaeth Gyfiawnder.

Diwygiadau i'r broses Adrodd Meddygol ar gyfer hawliadau Damweiniau Traffig Ffyrdd
Cafodd yr ymgynghoriad (Gorffennaf 2023) ei gyfieithu'n llawn ar hyb ymgynghori corfforaethol y Weinyddiaeth Gyfiawnder.

Adolygiad o Gynllun Digolledu am Anafiadau Troseddol: ymgynghoriad ychwanegol.
Cafodd yr ymgynghoriad (Gorffennaf 2023) ei gyfieithu'n llawn ar safle cyffredinol GOV.UK.

Ymgynghoriad ar y broses weithredu ar gyfer cymhwyso terfyn amser o 30 mlynedd ar gyfer hawliadau ar y gronfa daliannau heb eu hawlio.
Cafodd yr ymgynghoriad (Gorffennaf 2023) ei gyfieithu'n llawn ar hyb ymgynghori corfforaethol y Weinyddiaeth Gyfiawnder. Cafodd yr ymateb (Rhagfyr 2024) ei gyfieithu'n llawn ar safle cyffredinol GOV.UK.

Ffioedd Cymorth Cyfreithiol yn y Ffi Mudo Anghyfreithlon
Cafodd crynodeb o'r ymgynghoriad (Mehefin 2023) ei gyfieithu'n llawn ar hyb ymgynghori corfforaethol y Weinyddiaeth Gyfiawnder.

Arweinyddiaeth tribiwnlysoedd: ymgynghoriad ar ddiwygio swydd Uwch Lywydd y Tribiwnlysoedd

Mae crynodeb gweithredol yn y Gymraeg (Mai 2023) ar gael ar safle cyffredinol GOV.UK.

Cefnogi datrysiadau trefniadau cyfraith teulu preifat yn gynnar

Cafodd yr ymgynghoriad ei gyfieithu'n llawn (Mawrth 2023) ar safle cyffredinol GOV.UK.

Siaradwyr Cymraeg

Rydym yn parhau i gofnodi gallu staff yr MoJ ar y system SOP sy'n cadw data staff trwy gwestiwn gwirfoddol yn gofyn a all staff siarad Cymraeg ar lefel sylfaenol neu rugl. Mae wedi helpu'r Weinyddiaeth Gyfiawnder i sefydlu sylfaen dystiolaeth ar gyfer staff sy'n siarad Cymraeg a bydd hefyd yn cyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o 1 miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

Roedd y Weinyddiaeth Gyfiawnder hefyd yn un o chwe adran gyntaf y llywodraeth i ymrwymo'n gorfforaethol i raglen Cymraeg Gwaith Llywodraeth Cymru sy'n ceisio gwella sgiliau Cymraeg ein staff yng Nghymru. Gan adeiladu ar GLITEF fel mabwysiadwr cynnar o'r rhaglen WW, rydym yn parhau i gydnabod pwysigrwydd annog yr holl staff mewn rolau gweithredol a chorfforaethol i ystyried hyfforddiant yn y Gymraeg.

Mae'r MoJ yn mynd ati i hyrwyddo Rhwydwaith Cymraeg y Gwasanaeth Sifil, sy'n rhan o Rwydwaith Ieithoedd y Gwasanaeth Sifil. Fe'i cynlluniwyd ar gyfer gweision sifil sy'n gallu siarad Cymraeg neu sy'n awyddus i ddysgu ac sydd â diddordeb mewn deialog ryngddiwylliannol. Mae'r Rhwydwaith hefyd yn darparu cymorth ar brosiectau arbennig yn y llywodraeth sydd angen sgiliau iaith cadarn a gwybodaeth ryngddiwylliannol. Am fwy o wybodaeth, cysylltwch â cslocalcymruwales@cabinetoffice.gov.uk

2. Recriwtio

Meini prawf llwyddiant:

- a) *Mae system effeithiol ar waith i fonitro'r modd y mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn recriwtio staff ac yn penodi'r farnwriaeth er mwyn gwneud yn siŵr bod yr ymrwymadau yn y Cynllun Iaith Gymraeg yn cael eu bodloni.*
- b) *Mae achosion llys yn cael eu cynnal yn Gymraeg pan fydd angen.*
- c) *Mae agwedd gyson at y Gymraeg wrth recriwtio ynadon a barnwyr.*
- d) *Mae system recriwtio newydd yn cydymffurfio â gofynion a deddfwriaeth Comisiynydd y Gymraeg.*

Staff

Meini prawf llwyddiant:

- a) *Mae system effeithiol ar waith i fonitro'r modd y mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn recriwtio staff ac yn penodi barnwyr er mwyn gwneud yn siŵr bod yr ymrwymadau yn y Cynllun Iaith Gymraeg yn cael eu bodloni.*
- d) *Mae'r system recriwtio newydd yn cydymffurfio â gofynion a deddfwriaeth Comisiynydd y Gymraeg.*

Yn ystod y flwyddyn adrodd, rydym wedi hysbysebu 337 o ymgyrchoedd lle crybwyllir Cynllun yr Iaith Gymraeg ac mae'r gofyniad iaith yn nodi bod y Gymraeg yn ddymunol neu'n hanfodol.

O 1 Ebrill 2024, derbyniwyd 588 o gynigion ffurfiol yn yr ymgyrchoedd hyn lle mae'r iaith Gymraeg yn ddymunol neu'n hanfodol.

Achosion llys

Meini prawf llwyddiant:

b) Mae achosion llys yn cael eu cynnal yn Gymraeg pan fydd angen.

Drwy fynd ati'n effeithiol i ddod o hyd i farnwyr ac ynadon Cymraeg eu hiaith, a'u recriwtio ar ôl hynny, gellir cynnal achosion llys yn Gymraeg pan fydd angen. Yn ystod y flwyddyn adrodd, cofnododd GLITEF 332 o achosion lle defnyddiwyd y Gymraeg.

Mae'r cyfanswm wedi'i ddadansoddi fel a ganlyn:

Llys Ynadon (ddim yn bresenol)	70
Llys Ynadon (yn bresennol)	64
Y Llys Sirol	164
Tribiwnlysoedd	6
Llys y Goron	27
Court of Protection	1

Y farnwriaeth

Meini prawf llwyddiant:

c) Mae agwedd gyson at y Gymraeg wrth recriwtio ynadon a barnwyr.

Roedd yr ymarferion dethol canlynol wedi nodi swyddi gwag yng Nghymru lle roedd y Gymraeg yn ofyniad hanfodol yn ogystal â phrofi dealltwriaeth yr ymgeiswyr o weinyddu cyfiawndwr yng Nghymru:

- **Barnwr Cyflogaeth (Cymru a Lloegr) (00132).** Roedd y Gymraeg yn ofyniad hanfodol ar gyfer un swydd yn yr ymarfer dethol ar gyfer Barnwr Cyflogaeth (Cymru a Lloegr). Lansiodd yr ymarfer cenedlaethol ar 14 Mawrth 2023 gyda 50 o swyddi gwag i'w llenwi ledled Cymru a Lloegr. Argymhellwyd 20 o ymgeiswyr, ac ni argymhellwyd bod unrhyw ymgeiswyr yn addas i'w penodi ar gyfer y swydd Gymraeg.
- **Barnwr sy'n Derbyng Ffi - Y Tribiwnlys Haen Gyntaf a Barnwr sy'n Derbyng Ffi - Tribiwnlysoedd Cyflogaeth (Cymru a Lloegr) (00117).** Lansiodd yr ymarfer ar y cyd ar gyfer Barnwr sy'n derbyn ffi yn y Tribiwnlys Haen Gyntaf a Barnwr sy'n derbyn ffi yn y

Tribiwnlysoedd Cyflogaeth (Cymru a Lloegr) ar 21 Mawrth 2023 gyda 229 o swyddi gwag^[1] a oedd yn cynnwys tair swydd Gymraeg yn yr ymarfer Barnwr sy'n derbyn ffi yn y Tribiwnlys Cyflogaeth (Cymru a Lloegr). Cafodd yr ymgeiswyr hynny a oedd â diddordeb mewn swydd yng Nghymru eu hasesu ar eu dealltwriaeth o weinyddu cyfiawnder yng Nghymru.

- Argymhellwyd 179 o ymgeiswyr ar gyfer y swyddi Barnwr sy'n derbyn ffi - Y Tribiwnlys Haen Gyntaf, ac argymhellwyd fod 11 o ymgeiswyr yn addas i'w penodi i swyddi yng Nghymru Ar y cyfan, argymhellwyd 50 o ymgeiswyr i'w penodi i swydd Barnwr sy'n derbyn ffi yn y Tribiwnlys Cyflogaeth (Cymru a Lloegr), gyda phedwar o ymgeiswyr wedi'u hargymell fel rhai addas i'w penodi i swyddi yng Nghymru, ond ni argymhellwyd unrhyw ymgeiswyr i'r swyddi Cymraeg^[2].

Canfu'r ymarferion dethol canlynol swyddi gwag yng Nghymru nad oedd â gofynion o ran y Gymraeg, ond a oedd yn profi dealltwriaeth ymgeiswyr o weinyddiaeth cyfiawnder yng Nghymru:

- **Barnwr Cylchdaith (00110).** Lanswyd yr ymarfer ar gyfer Barnwr Cylchdaith ar 14 Gorffennaf 2022 gyda 92 swydd wag. Cafodd yr ymgeiswyr hynny a oedd â diddordeb mewn swydd yng Nghymru eu hasesu ar eu dealltwriaeth o weinyddu cyfiawnder yng Nghymru. Argymhellwyd bod 10 o ymgeiswyr yn addas ar gyfer eu penodi i swyddi yng Nghymru.
- **Barnwr Rhanbarth (00115).** Lanswyd yr ymarfer cenedlaethol ar 08 Medi 2022 gyda 100 o swyddi gwag i'w llenwi ledled Cymru a Lloegr. Cafodd yr ymgeiswyr hynny a oedd â diddordeb mewn swydd yng Nghymru eu hasesu ar eu dealltwriaeth o weinyddu cyfiawnder yng Nghymru. Argymhellwyd 49 o ymgeiswyr gyda saith ymgeisydd wedi'u hargymell fel ymgeiswyr addas ar gyfer swyddi yng Nghymru.
- **Dirprwy Farnwr Rhanbarth (00120).** Lanswyd yr ymarfer cenedlaethol ar gyfer Dirprwy Farnwr Rhanbarth ar 27 Medi 2022 gyda 116 o swyddi gwag ledled Cymru a Lloegr. Cafodd yr ymgeiswyr hynny a oedd â diddordeb mewn swydd yng Nghymru eu hasesu ar eu dealltwriaeth o weinyddu cyfiawnder yng Nghymru. Argymhellwyd 116 o ymgeiswyr, ac argymhellwyd bod pum ymgeisydd yn addas ar gyfer eu penodi i swyddi yng Nghymru.
- **Barnwr y Tribiwnlys Haen Gyntaf (00129).** Lanswyd yr ymarfer cenedlaethol ar gyfer Barnwr y Tribiwnlys Haen Gyntaf ar 21 Chwefror 2023 gyda 70 o swyddi gwag ar draws y rhan fwyaf o Siambrau. Cafodd yr ymgeiswyr hynny a oedd â diddordeb mewn swydd yng Nghymru eu hasesu ar eu dealltwriaeth o weinyddu cyfiawnder yng Nghymru. Argymhellwyd 47 o ymgeiswyr, ac argymhellwyd bod chwech ymgeisydd yn addas ar gyfer eu penodi i swyddi yng Nghymru.
- **Dirprwy Farnwr Rhanbarth (Llys Ynadon) (00133).** Lanswyd yr ymarfer cenedlaethol ar gyfer Dirprwy Farnwr Rhanbarth (Llys Ynadon) ar 8 Mawrth 2023 gyda 15 o swyddi gwag ledled Cymru a Lloegr. Cafodd yr ymgeiswyr hynny a oedd â diddordeb mewn swydd yng Nghymru eu hasesu ar eu dealltwriaeth o weinyddu cyfiawnder yng Nghymru.

^[1] Gellir penodi ymgeiswyr i'r ddwy rôl.

^[2] Bydd ymgeiswyr a benodir na ddewisir yn y flwyddyn ariannol hon yn cael eu cadarnhau yn y flwyddyn adrodd nesaf.

Argymhellwyd 15 o ymgeiswyr, ac argymhellwyd fod tri ymgeisydd yn addas i'w penodi i swyddi yng Nghymru.

- **Barnwr Cyflogedig - Tribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru (MHRTW) (00149).** Lanswyd yr ymarfer ar gyfer Barnwr Cyflogedig Tribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru (MHRTW) ar 30 Mawrth 2023 gyda dwy swydd wag. Aseswyd yr holl ymgeiswyr ar eu dealltwriaeth o weinyddu cyfiawnder yng Nghymru. Ni argymhellwyd unrhyw ymgeiswyr fel rhai addas ar gyfer penodiad.

Roedd yr ymarferion dethol canlynol wedi nodi swyddi gwag yng Nghymru lle nad oedd y Gymraeg yn ofyniad hanfodol ac nid oedd yn profi dealltwriaeth yr ymgeiswyr o weinyddu cyfiawndwr yng Nghymru:

- **Aelod Lleyg Ffermwr ac Aelod Lleyg Tirfeddiannwr sy'n derbyn ffi yn y Tribiwnlys Haen Gyntaf, Siambr Eiddo, Tir Amaethyddol a Draenio, ac**
- **Aelod Lleyg Tirfeddiannwr ac Aelod Lleyg Ffermwr o'r Tribiwnlys Tir Amaethyddol (Cymru) (00166).**

Roedd yr ymarfer hwn yn ymarfer ar y cyd rhwng y Tribiwnlys Haen Gyntaf gyda chwe swydd wag (dau ar gyfer Aelodau Lleyg Tirfeddiannwr a phedwar ar gyfer Aelodau Lleyg Ffermwr) a'r Tribiwnlys Tir Amaethyddol (Cymru) gyda phum swydd wag (dau ar gyfer Aelodau Lleyg Tirfeddiannwr a thri ar gyfer Aelodau Lleyg Ffermwr) a'i lansio ar 26 Gorffennaf 2023. Mae hon yn rôl arbenigol a oedd yn gofyn am wybodaeth fanwl am berchnogaeth tir a rheoli ffermydd. Argymhellodd y JAC chwe ymgeisydd i'w penodi yn y Tribiwnlys Haen Gyntaf, y Siambr Eiddo a thri ymgeisydd ar gyfer y Tribiwnlys Tir Amaethyddol (Cymru).

Mae Adran 83 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 yn caniatáu i Lywodraeth Cymru ofyn am gymorth gan gyrff cyhoeddus eraill. Rhoddodd y Comisiwn gymorth i Lywodraeth Cymru gyda'r ymarfer canlynol:

- **Llywydd Panel Dyfarnu Cymru (00155).** Lanswyd yr ymarfer hwn ar 14 Chwefror 2023 gydag un swydd wag. Aseswyd yr holl ymgeiswyr ar eu dealltwriaeth o weinyddu cyfiawnder yng Nghymru. Argymhellwyd bod un ymgeisydd yn addas ar gyfer eu penodi i swyddi yng Nghymru.
- **Llywydd a Dirprwy Lywydd Panel Dyfarnu Cymru (00192).** Lanswyd yr ymarfer hwn ar 28 Medi 2023 gyda dwy swydd wag. Aseswyd yr holl ymgeiswyr ar eu dealltwriaeth o weinyddu cyfiawnder yng Nghymru. Argymhellwyd bod dau ymgeisydd yn addas ar gyfer eu penodi i swyddi yng Nghymru.

D.S. Er bod ymarferion dethol fel arfer wedi dechrau cyn y flwyddyn adrodd, rhoddwyd gwybod i'r Swyddfa Farnwrol am ganlyniad yr ymarferion yn ystod y flwyddyn adrodd. Mae hyn yn adlewyrchu'r dull gweithredu a ddilynir yn Adroddiad Blynyddol y Comisiwn Penodiadau Barnwrol.

Y Coleg Barnwrol

Mae [strategaeth y Coleg Barnwrol 2021-25](#) yn gosod uchelgais ac amcanion craidd cyffredinol y Coleg Barnwrol dros y cyfnod pedair blynedd hwn. Mae'r strategaeth yn cadarnhau y bydd hyfforddiant yn cefnogi amrywiaeth gynyddol y farnwriaeth, a bydd y Coleg yn gweithredu mewn ffordd sy'n annog deiliaid swyddi barnwrol o wahanol gefndiroedd i deimlo eu bod wedi'u cynnwys a'u cefnogi. Trwy'r strategaeth, mae'r Coleg yn parhau i gefnogi hyfforddiant Cymraeg i deiliaid swyddi barnwrol ac i

nodi a diwallu anghenion hyfforddi yng nghyfraith Cymru, wrth iddynt godi ac yn y ffordd fwyaf effeithiol posibl.

O fis Ebrill 2023 ymlaen, cymerodd y Coleg gyfrifoldeb dros ddarparu hyfforddiant i bob ynad lleug yng Nghymru a Lloegr, a oedd yn arfer cael ei ddal gan GLITEF. Roedd hyn yn adeiladu ar gyfrifoldebau hirsefydlog y Coleg dros ddylunio hyfforddiant ynadon a darparu hyfforddiant i ynadon arweinyddol.

Roedd gwersi o'r cyfnod pontio yng Nghymru yn llywio ac yn siapio'r broses o drosglwyddo pob un o'r rhanbarthau yn Lloegr drwy'r flwyddyn hyfforddi 2023/24. Rhwng 1 Ebrill 2023 a 31 Mawrth 2024, cyflwynodd y Coleg tua 1,180 o leoedd ar 116 o gyrsiau ar gyfer ynadon lleug yng Nghymru, yn ogystal â'r rhaglen hyfforddi ar gyfer ynadon arweinyddol.

Mae Pwyllgor Hyfforddi Cymru wedi cychwyn gwaith i ystyried sut y gellir annog a chefnogi ynadon Cymraeg ymhellach i ddefnyddio eu sgiliau Cymraeg a dangos bod y fainc yn ddwyieithog.

Cwblhaodd y Coleg hyfforddiant llwyddiannus mewn ymateb i Ddeddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 yn 2023/24, yn dilyn cyflwyno'r hyfforddiant am y tro cyntaf yn 2022/23. Darparwyd yr hyfforddiant, sydd hefyd yn orfodol, i'r holl farnwyr yng Nghymru a fyddai'n delio ag achosion newydd o dan Ddeddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016. Cyflwynwyd hyn gan ddefnyddio ystod o ddulliau gan gynnwys hyfforddiant wyneb yn wyneb, podlediadau a fideos. Mae modiwl ar gyfraith tai yng Nghymru wedi'i integreiddio i hyfforddiant parhad i'w gyflwyno mewn chwe chwrs yn 2024/25 i gefnogi barnwyr sy'n eistedd yn yr awdurdodaeth sifil yng Nghymru i roi cynnig ar yr ystod lawn o waith tai.

Bu i gynrychiolwyr y Coleg fynychu Cynhadledd Flynyddol Cymdeithas Ynadon a Barnwyr y Gymanwlad ym mis Medi 2023 yng Nghaerdydd. O dan thema'r gynhadledd 'Cyfiawnder Agored Heddiw' cafodd cynrychiolwyr gyfle i rannu profiadau ac ystyried y ffyrdd y mae cyfiawnder agored yn cefnogi hyder yn y farnwriaeth a'r system gyfiawnder.

Ym mis Mawrth 2024 cyflwynodd y Coleg seminar iaith Gymraeg ar gyfer mwy na 50 o gynrychiolwyr. Gan adeiladu ar adborth o'r seminar flaenorol a gynhaliwyd yn 2022, bwriad y seminar oedd gwella profiad y farnwriaeth o ddefnyddio'r Gymraeg a rhyngweithio â'r holl ddefnyddwyr llys drwy gyfrwng y Gymraeg, rhoi cyfle i ddeiliaid swyddi barnwrol rannu arferion gorau wrth gynnal treialon a gwrandawiaidau drwy gyfrwng y Gymraeg, a hyrwyddo ymwybyddiaeth o'r rheolau trefniadaeth perthnasol sy'n ymwneud â defnyddio'r Gymraeg mewn achosion.

Mae'r Coleg yn darparu e-Library ar blatfform Dysgu'r Coleg Barnwrol mewn perthynas â chyfraith benodol Cymru, y Gymraeg yn y system gyfiawnder a deunyddiau hyfforddi eraill sy'n berthnasol i ddeiliaid swyddi barnwrol sy'n eistedd yng Nghymru. Parhaodd yr adnodd hwn i gael ei ddatblygu dros flwyddyn hyfforddi 2023/24, gan gynnwys ychwanegu adnoddau pellach i gefnogi'r defnydd o'r Gymraeg mewn achosion ac i gynyddu ymwybyddiaeth o rôl Barnwr Cyswllt y Gymraeg.

Cyhoeddodd y Coleg argraffiad interim diwygiedig o'r [Llyfr Mainc Triniaeth Gyfartal](#) ym mis Ebrill 2023. Mae Llyfr Mainc Triniaeth Gyfartal yn bodoli i helpu deiliaid swyddi barnwrol i hwyluso proses llys sy'n parchu gwahanol anghenion a gofynion aelodau cymdeithas ac sy'n darparu ffynhonnell arweiniol ar yr ystod eang o faterion ymarferol a allai godi mewn gwrandawriad barnwrol. Roedd y rhifyn diwygiedig yn cynnwys nifer o ddiweddariadau am Gymru a'r Gymraeg, gan gynnwys mewn perthynas â statws swyddogol y Gymraeg, trefnu cyfieithwyr Cymraeg a pharchu enwau Cymraeg.

Cyhoeddwyd dau rifyn o eLythyr Coleg Barnwrol Cymru yn 2023/24, sy'n ymdrin â chyfraith achos deddfwriaethol, a diweddariadau eraill ar bynciau fel cyfraith tai a thryloywder mewn gwrandawriaadau Llys Teulu.

Pwyllgorau Cyngtori a phenodiadau i'r Ynadaeth

Un o brif themâu Pwyllgor Ymgynghorol Cymru yw sicrhau bod yr Ynadon yn adlewyrchu'r cymunedau yn gyffredinol yng Nghymru.

Er mwyn cyflawni hyn, mae'r Pwyllgor Ymgynghorol yn ceisio recriwtio o gefndir amrywiol. Un o'r themâu allweddol yw sicrhau bod siaradwyr Cymraeg yn cael eu cynrychioli o fewn y Farnwriaeth yng Nghymru.

Nodwyd dros y blynyddoedd diwethaf fod gostyngiad wedi bod yn nifer y ceisiadau llwyddiannus gan siaradwyr Cymraeg i ddod yn ynadon. Yn ystod y cyfnod hwn, mae nifer y ceisiadau i ymuno â'r ynadaeth wedi aros yn gyson, felly nid oes prinder ynadon yng Nghymru. Mae'r gostyngiad hwn mewn ceisiadau llwyddiannus gan Ynadon Cymraeg wedi effeithio ar ganran gyffredinol yr ynadon sy'n siarad Cymraeg.

Nid oes patrwm clir yn nata 2023, gyda chynnydd mewn rhai Ardaloedd Cyfiawnder Lleol yn nifer yr ynadon sy'n siarad Cymraeg a gostyngiad mewn rhai eraill. Mae'r ffigur cyffredinol ar draws Cymru yn dangos gostyngiad dros y cyfnod hwn o'i gymharu â'r 12 mis blaenorol.

<u>Ardal Cyfiawnder Lleol</u>	<u>Canran yr ynadon Cymraeg eu hiaith ym mis Tachwedd 2023</u>
Sir Drefaldwyn	8%
Ceredigion & Pembrokeshire	19%
Sir Gaerfyrddin	38%
Canol Gogledd Cymru	16%
Gogledd-orllewin Cymru	55%
Gogledd-ddwyrain Cymru	8%
Caerdydd	3%
Canolbarth Cymru	5%
Gwent	3%
Gorllewin Morgannwg	4%

Mae effaith gyffredinol hirdymor yn lleihad yr ynadon sy'n siarad Cymraeg ar y rhai sy'n gallu gweithredu fel Ynadon Llywyddol yn y llys ar hyn o bryd wedi dod yn amlwg ac mae gwaith yn dal i fynd rhagddo i gynyddu nifer yr Ynadon Llywyddol Cymraeg ym mhob awdurdodaeth.

Mae Pwyllgor Ymgynghorol yr Arglwydd Ganghellor wedi parhau i annog ceisiadau gan siaradwyr Cymraeg, yn enwedig ar draws Gogledd a Gorllewin Cymru.

Er bod cynnydd wedi bod yn nifer y ceisiadau Cymraeg, ni wnaeth hyn drosi i gynnydd yn nifer yr ymgeiswyr a argymhellir ar gyfer eu penodi. Bydd Pwyllgor Ymgynghorol yr Arglwydd Ganghellor yn adolygu'r data yn dilyn ymgyrch recriwtio 2024-25 i nodi unrhyw dueddiadau sylfaenol.

Yn 2023/24, penodwyd saith ynad Cymraeg (pump yn y Llys Troseddol, dau yn y Llys Teulu).

Cyfyngwyr Cofrestredig

Drwy gydol y flwyddyn adrodd, parhaodd y Cynllun Cyfyngwyr Tystion (WIS) i fodloni'r galw cynyddol am Gyfyngwyr Cofrestredig sy'n siarad Cymraeg (RI). Am y bumed flwyddyn yn olynol, roedd y Cynllun wedi arwain at y nifer uchaf erioed o geisiadau, gyda Ris yn cynorthwyo dros 8,700 o achosion yng Nghymru a Lloegr, ac roedd 647 ohonynt o fewn pedair ardal yr heddlu (PFAs) yng Nghymru.

Mae cyfyngwyr cofrestredig sy'n siarad Cymraeg yn parhau i weithredu ar draws pob PFA yng Nghymru. Ar hyn o bryd mae pum RI Cymraeg, a 48 RI arall sy'n derbyn achosion mewn PFAs yng Nghymru.

Mae'r galw am gyfyngwyr cofrestredig yng Nghymru yn cael ei fonitro fel mater o drefn ac mae'r MoJ wedi cymryd camau i sicrhau bod ceisiadau penodol am gyfyngwyr cofrestredig sy'n siarad Cymraeg yn cael eu cofnodi a bod data am y defnydd o gyfyngwyr cofrestredig sy'n siarad Cymraeg ar gael ar gais.

O ran y WIS yn derbyn 647 o geisiadau am wasanaeth RI gan PFAs Cymraeg yn 2023/24, cafodd 618 (96%) o'r ceisiadau hyn eu paru'n llwyddiannus, ni chafodd 17 cais eu cyfateb a chanslwyd 12 ohonynt. Gwnaed tri chais yn benodol ar gyfer RIs Cymraeg, a chafodd dau ohonynt eu cyfateb yn llwyddiannus i RI Cymraeg, a chanslwyd yr un arall oherwydd argaeledd adroddiad blaenorol gan RI a ddefnyddiwyd i alluogi'r dystiolaeth orau.

Mae strategaeth recriwtio WIS Y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn parhau i dargedu rhanbarthau lle mae ein dadansoddiad yn dangos bod angen cyfyngwyr cofrestredig fwyaf. Mae sgiliau Cymraeg yn cael eu hystyried ac rydym wedi ymrwymo i sicrhau bod anghenion dioddefwyr a thystion sy'n siarad Cymraeg yn cael eu diwallu.

3. Darparu gwasanaethau i'r cyhoedd

Meini prawf llwyddiant:

- Dim cwynion gan gwsmeriaid yng Nghymru ynglŷn â diffyg eglurder o ran ymdrin â gohebiaeth Gymraeg.*
- Dogfennau'n cael eu cyfieithu i'r Gymraeg yn briodol.*
- Gohebiaeth Gymraeg yn cael ei hateb yn Gymraeg o fewn yr un amserlenni ag unrhyw ohebiaeth arall*

Gohebiaeth

Mae'r MoJ yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg. Pan fydd rhywun yn ysgrifennu atom yn Gymraeg, byddwn yn ateb yn Gymraeg o fewn yr un amserlenni â'r Saesneg.

Yn ystod cyfnod adrodd 2023-2024, ni dderbyniodd Tîm Cymorth a Gohebiaeth Gweinidogol y Weinyddiaeth Gyfiawnder yr un darn o ohebiaeth yn Gymraeg, naill ai ar-lein nac ar ffurf copi caled. Mae swyddogion yn parhau i fonitro lefelau'r ohebiaeth Gymraeg a dderbynnir gan y Tîm Cymorth a Gohebiaeth Gweinidogol, ac mae staff wedi cael eu hatgoffa i gadw cofnod o unrhyw ohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg ar y gronfa ddata. Mae hyn yn cynnwys copïau caled a anfonir drwy'r post neu ohebiaeth electronig dros e-bost.

Mae staff gohebiaeth ar draws yr MoJ wedi cael eu hatgoffa hefyd bod angen ateb unrhyw ohebiaeth sy'n dod i law yn y Gymraeg yn y Gymraeg.

Galwadau ffôn

Meini prawf llwyddiant:

d) *Bydd galwadau ffôn gan siaradwyr Cymraeg yn cael eu hateb yn Gymraeg yn y cyswllt cyntaf.*

Mae Llinell Ymholiadau Cyhoeddus (PEL) yr MoJ yn rhan o Ganolfan Profiad Cwsmer SSCL yn Ne Cymru sy'n delio â galwadau gan y cyhoedd neu randdeiliaid allanol sy'n dymuno cysylltu â'r adran neu gael mynediad at wasanaethau eraill fel y rhai a ddarperir gan GLITEF, Uned y Crwner a Swyddfa'r Wasg.

Er nad ydym yn hysbysebu unrhyw ddewisiadau iaith i'r rheini sy'n galw; fodd bynnag, os bydd rhywun yn dymuno siarad Cymraeg yn unig, gall y PEL ddelio â'r cais oherwydd bod gan dîm y ganolfan alw Cydwasanaethau 20 siaradwr Cymraeg rhugl.

Yn ystod cyfnod yr adroddiad hwn, nid oes galwr wedi ceisio cyfathrebu â'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn Gymraeg. Hefyd, yn ystod y cyfnod hwn, ni dderbyniodd y Weinyddiaeth Gyfiawnder unrhyw gwynion am y ffaith nad oes dewis Cymraeg mwy ffurfiol.

Digwyddiadau

Meini prawf llwyddiant:

e) *Dim cwynion ynghylch methu â hwyluso'r defnydd o Gymraeg neu ddarparu cyfieithiadau Cymraeg mewn digwyddiadau yng Nghymru.*

Ceir arweiniad ar fewnrwyd y Weinyddiaeth Gyfiawnder i helpu staff i nodi anghenion cyfieithu a chyfleusterau ar gyfer cyfarfodydd a digwyddiadau sy'n cynnwys y cyhoedd yng Nghymru. Er nad yw'r MoJ yn cadw cofnodion canolog o ddigwyddiadau a gynhelir ar draws ei fusnes mewn perthynas â chyfarfodydd yng Nghymru lle gwnaed trefniadau penodol i hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg, nid ydym wedi derbyn unrhyw gwynion am fethu â hwyluso cyfarfodydd yn Gymraeg.

Hunaniaeth gorfforaethol

Meini prawf llwyddiant:

f) *Cysondeb yn y ffordd y mae'r iaith Gymraeg yn cael ei defnyddio.*

Yn ystod cyfnod yr adroddiad hwn, mae Tîm Cyfathrebu Corfforaethol y Weinyddiaeth Gyfiawnder wedi bod yn gweithredu fel arfer o ran gweithgareddau sy'n ymwneud â'r Gymraeg. Mae meysydd

busnes y Weinyddiaeth Cyfiawnder y mae angen eu cyfieithu yn Gymraeg yn cael eu cyfeirio at Uned Iaith Gymraeg GLITEF neu [thebigword](#) gan dîm dylunio canolog y Weinyddiaeth - design102. Mae canllawiau brand y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn rhoi cyngor ar ddefnyddio fersiynau Cymraeg a dwyieithog logo'r Weinyddiaeth Gyfiawnder.

Cyhoeddiadau a ffurflenni

Meini prawf llwyddiant:

- a) *Cysondeb yn y ffordd y mae'r Gymraeg yn cael ei defnyddio.*
- b) *Bydd pob dogfen sy'n cael ei llunio yn Gymraeg ac yn Saesneg yn cael ei llunio i'r un safon, gan ddilyn yr un amserlen pan fo'r dyddiadau cau yn caniatáu hynny.*

Mae'r MoJ wedi mabwysiadu'r egwyddor, wrth gynnal busnes cyhoeddus yng Nghymru, y bydd yn trin y Gymraeg a'r Saesneg ar sail cydraddoldeb. Wrth gyhoeddi deunyddiau, mae ein tîm dylunio yn cadw at broses weithredu ac yn gweithio'n agos gydag Uned yr Iaith Gymraeg GLITEF, gan alluogi fformatio a chyhoeddi dogfennau yn Gymraeg a Saesneg ar yr un pryd ac i'r un safon.

Oherwydd cadarnhau pethau yn hwyr a newidiadau rheolaidd munud olaf a iteriadau rhai dogfennau Saesneg, nid yw bob amser yn bosibl cynhyrchu fersiynau Cymraeg a Saesneg ar yr un pryd. Mewn achosion o'r fath, caiff y fersiwn Gymraeg ei chyhoeddi cyn gynted â phosibl wedi hynny (o fewn 10 diwrnod gwaith o dan ein Cynllun Iaith Gymraeg). Bydd pob dogfen sy'n cael ei llunio yn Gymraeg ac yn Saesneg yn cael ei llunio i'r un safon.

Uned Iaith Gymraeg GLITEF

Uned Iaith Gymraeg GLITEF (WLU) sy'n gwneud y rhan fwyaf o'n cyfieithiadau corfforaethol. Rhwng 1 Ebrill 2023 a 31 Mawrth 2024 cyfieithodd yr Uned a [thebigword](#) 104 o ddogfennau corfforaethol ar gyfer Pencadlys y Weinyddiaeth Gyfiawnder am gost o £34,913.29.

Datganiadau i'r wasg, ymgyrchoedd cyhoeddusrwydd a hysbysebu, hysbysiadau swyddogol a chyhoeddus

Meini prawf llwyddiant:

- a) *Cysondeb yn y ffordd y mae'r Gymraeg yn cael ei defnyddio.*

[HMPPS in Wales / HMPPS yng Nghymru \(@HMPPSCymru\) / X](#) yw sianel swyddogol HMPPS yng Nghymru gyda llawer o gynnwys Cymraeg.

Mae GLITEF yn gyfrifol am lawer o gynnwys yr MoJ ar GOV.UK. [Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd EF - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#) Mae GLITEF yn cyfieithu popeth sy'n berthnasol i Gymru neu'r iaith Gymraeg, er enghraifft newyddion, blogiau a chanllawiau neu gyhoeddiadau lle mae angen gan ddefnyddwyr.

Gwasanaethau digidol, gwefan a gwybodaeth

Meini prawf llwyddiant:

- a) *Llai o gwynion yn ymwneud â diffyg deunydd Cymraeg ar gyfer dogfennau corfforaethol perthnasol.*
- b) *Argaeledd deunydd Cymraeg priodol ar gyfer ein polisïau a'n cyhoeddiadau.*
- c) *Systemau TG y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn cynnwys galluedd Cymraeg.*
- d) *Paratoi fersiwn Gymraeg o'n tudalen hafan ar GOV.UK.*

Mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn gyfrifol am benderfynu pa gynnwys 'adrannol a pholisi' sydd angen ei gyfieithu ar GOV.UK; trefnu cyfieithu o ansawdd uchel; a sicrhau bod y cynnwys Cymraeg yn gywir ac yn gyfoes.

Mae tudalen Ianio Gymraeg y Weinyddiaeth Gyfiawnder ar ein gwefan ar gael yma: <https://www.gov.uk/government/organisations/ministry-of-justice.cy>. Rydym wedi parhau i gadw'r holl gynnwys Cymraeg, gan gynnwys ar ein tudalennau corfforaethol cysylltiedig, yn gywir ac yn gyfredol.

Er mwyn gwneud cyhoeddiadau Cymraeg yn fwy hygyrch ac yn haws dod o hyd iddynt, mae gan y fersiwn Gymraeg ei thudalen ei hun, yn hytrach nag ychwanegu dogfen Gymraeg at dudalen gynnwys Saesneg.

Mae gennym hefyd frand iaith Gymraeg ar ddeunyddiau ysgrifennu, adroddiadau, logos a chyfathrebiadau electronig i'w ddefnyddio yn ôl yr angen.

Mae Technoleg y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn arddel y safbwynt canlynol ar ddefnyddio'r Gymraeg:

- wrth inni ddatblygu a chyflwyno cynnyrch a systemau TG newydd neu ddiweddarau hen rai, byddwn yn asesu'r gofynion ieithyddol yng nghyswllt gwasanaethau a ddarperir i'r cyhoedd yng Nghymru;
- byddwn yn hyrwyddo a hwyluso defnydd o'r Gymraeg cyn belled ag y bo'n briodol i'r amgylchiadau ac yn rhesymol ymarferol;
- pan fyddwn yn datblygu neu'n caffael systemau Gwasanaeth Digidol a Thechnoleg y Weinyddiaeth Gyfiawnder, byddwn yn ystyried Canllawiau a Safonau Comisiynydd y Gymraeg ar Feddalwedd Dwyieithog;
- y maes busnes perthnasol sy'n gyfrifol am gynnwys llwyfannau TG (yn hytrach na'r dechnoleg gysylltiedig).

Mae'r egwyddorion hyn yn berthnasol pryd bynnag y bydd y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn symud at contractau newydd. Mae Gwasanaeth Digidol a Thechnoleg y Weinyddiaeth bob amser yn barod i ystyried unrhyw ofynion penodol sydd gan yr Uned Iaith Gymraeg.

Gwasanaethau a ddarperir ar ran y Weinyddiaeth Gyfiawnder gan bartïon eraill

Meini prawf llwyddiant:

Bod staff yn ymwybodol o'r trefniadau i gynnwys ystyriaeth o'r Gymraeg mewn cytundebau contract â thrydydd partïon.

Mae telerau ac amodau contract safonol cyfredol y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn cynnwys cymalau sy'n mynnu bod cyflenwyr yn cydymffurfio â Deddf yr Iaith Gymraeg 1993 a'r Cynllun Iaith Gymraeg 'yn union fel petai ef ei hun yw'r Awdurdod'. Dyma rai enghreifftiau:

Gwasanaethau Hawliau Annibynnol Plant ac Eiriolaeth

Pwrpas gwasanaethau eiriolaeth yn y ddalfa ieuencid yw cefnogi a hyrwyddo llais plant a phobl ifanc, gan eu cynorthwyo i ddatrys materion sy'n ymwneud â'u lles, eu gofal a'u triniaeth. Mae darparu gwasanaethau eiriolaeth yn cefnogi cyfrifoldebau a dyletswyddau statudol a osodir ar y Gwasanaeth Dalfeydd Ieuencid gan gynnwys diogelu plant a phobl ifanc yn y ddalfa. Ceir cyfeiriadau o fewn y fanyleb gwasanaeth ynghylch lle gall plant siarad Cymraeg a sut mae'n rhaid sicrhau bod gwybodaeth ar gael iddynt yn Gymraeg os oes angen.

Gwasanaethau Riportio a Thrawsgrifio yn y Llys

Mae trawsgrifio gwrandawiadau mewn llysoedd neu dribiwnlysoedd yn cynnwys ar-lein, yn wyneb yn wyneb, ac amser real. Mae darparu gwasanaethau Cymraeg yn rhan o'r contract. Os bydd unigolyn yn gofyn am gael ei dreial yn Gymraeg, bydd y trawsgrifiad yn cael ei wneud yn Gymraeg ar yr un gost â'r Saesneg.

Gwasanaethau i Deuluoedd (HMPPS Caerdydd)

Mae'r cyflenwr (G4S) yn darparu ystod ddiwylliannol amrywiol o ddarpariaethau, megis deunyddiau darllen mewn gwahanol ieithoedd. Darperir gwybodaeth yn Gymraeg, Saesneg ac mewn ieithoedd ychwanegol ar gais (e.e. os oes angen penodol o fewn y boblogaeth o ran demograffig) i alluogi mynediad cyfartal. Mae'r Uwch Reolwr (Gweithrediadol) ar gyfer G4S yn siaradwr Cymraeg iaith gyntaf ac mae'n gyfrifol am staff y tri sefydliad carchardai yng Nghymru (Caerdydd, Brynbuga a Phrescoed).

Gwasanaethau Ieithoedd a Siaredir (Lot 1)

Mae'r contract gydag un cyflenwr, thebigword. Pwrpas y contract yw caniatáu i awdurdodau'r Weinyddiaeth Gyfiawnder ofyn i weithwyr ieithoedd proffesiynol fynychu trefniadau a chyfieithu. Mae'r Gymraeg yn un o'r ieithoedd a ddarperir o dan y contract hwn ac mae wedi'i chynnwys ers dechrau'r gweithgaredd cyrchu.

Dyrannu grantiau

Meini prawf llwyddiant:

Caiff grantiau eu dyfarnu yn unol â'r ymrwymadau a wnaed yn y Cynllun

Disgwylir i unrhyw sefydliad sy'n ymgeisio am grant ar gyfer gweithgareddau sy'n cynnwys cyflenwi gwasanaethau i bobl yng Nghymru ymdrin yn eu ceisiadau, lle bo hynny'n briodol, â sut y bwriadant ddarparu'r gwasanaethau hynny yn y Gymraeg yn ogystal ag yn Saesneg. Yna bydd hyn yn cael ei gynnwys fel un o'r amodau cyllido.

Er mwyn sicrhau bod gennym drefniadau llywodraethu cadarn a bod gwariant grant yn sicrhau gwerth am arian, sefydlodd y Weinyddiaeth Gyfiawnder swyddogaeth her, y Panel Herio a Sicrhau Grantiau. Mae'r Panel yn rhan annatod o lywodraethu grantiau a gwneud penderfyniadau ariannol ac fe'i mabwysiadwyd gan Swyddfa'r Cabinet fel arfer gorau.

Mae Gwasanaeth Carchardai a Phrawf Ei Fawrhydi ac Uned Gomisiynu a Gweithredu Dioddefwyr a Thystion yn goruchwyllo'r prosesau ar gyfer dyrannu grantiau yn eu hardaloedd, gan gynnwys y swm cyffredinol sydd ar gael a sicrhau bod y grantiau'n cyd-fynd â blaenoriaethau strategol yr adran. Mae cystadlaethau yn cael eu hysbysebu ar wasanaeth Find a Grant y llywodraeth ac yn cael eu cynnal trwy borth e-dendro Jaggaer, y gellir cael mynediad ato gan unrhyw gyflenwr cofrestredig. Mae cystadlaethau HMPPS hefyd yn cael eu hysbysebu drwy Clinks.

Er mwyn helpu i roi gwybod i ddarpar gynigwyr, bydd y ddogfen ddisgrifio sy'n cyd-fynd â phob hysbyseb yn nodi a fydd ystyriaethau Deddf yr Iaith Gymraeg yn berthnasol, a phryd. Pan gaiff ddyfarniad, ac os yw'n briodol, bydd derbynnydd y grant yn cael gwybod am ofynion y Weinyddiaeth Gyfiawnder y disgwylir iddo gydymffurfio â hwy, gan gynnwys pan fydd Cynllun Iaith Gymraeg perthnasol y Weinyddiaeth Gyfiawnder neu Wasanaeth Carchardai a Phrawf Ei Mawrhydi yn rhoi gofynion perthnasol Deddf yr Iaith Gymraeg ar waith.

Ar gyfer 2023-24, cyllideb grantiau HMPPS oedd £26.3m. Defnyddir yr arian i gefnogi parhad grantiau strategol, gwasanaethau prawf a grantiau arloesi sy'n cyfrannu at nodau eang HMPPS a blaenoriaethau penodol. Mae grantiau HMPPS yn cael eu hysbysebu i bob sefydliad Gwirfoddol, Cymunedol a Menter Gymdeithasol (VCSE) yng Nghymru a Lloegr.

Hysbysebodd HMPPS y Cynllun Rhaglen Grant Arloesi newydd ar gyfer 2023–2025 ym mis Gorffennaf 2023, gyda dyddiad dechrau ym mis Tachwedd 2023. Nododd y rhaglen dair ar ddeg o brosiectau newydd, gydag un prosiect yn gweithredu yng Nghymru yn CEF Parc yn canolbwyntio ar gryfhau perthnasau allweddol i bobl yn y carchar gyda'u teuluoedd ac eraill. Gwnaethpwyd derbynwyr y grant yn ymwybodol o ofynion Cynllun yr Iaith Gymraeg lle bo hynny'n briodol.

Yn 2023-24, dyfarnodd y Gwasanaeth Prawf yng Nghymru ddwy wobwr am Wasanaethau Adsefydlu Comisiynedig i sefydliadau sy'n cynnwys aelod o staff sy'n gallu siarad Cymraeg. Yn ogystal, lle bo'n briodol, gall HMPPS gynnig mynediad at wasanaethau cyfieithu'r gwasanaeth prawf i sefydliadau sy'n derbyn grant, sy'n cynnwys gwasanaethau Cymraeg.

Ar gyfer 2023-24, mae'r Uned Comisiynu a Gweithredu Dioddefwyr a Thystion wedi rhoi grantiau o £8.4m i dderbynwyr yng Nghymru, i ddarparu gwasanaethau cymorth i ddioddefwyr troseddau.

4. Gweithredu, monitro ac adrodd

Meini prawf llwyddiant:

- a) *Polisiâu, mentrau a gwasanaethau i fod yn gyson â'r ymrwymïadau a wnaed yn y Cynllun Iaith Gymraeg*
- b) *Grŵp Cydlynwyr y Gymraeg y Weinyddiaeth Gyfiawnder wedi'i ehangu ac yn cyfarfod ddwywaith y flwyddyn o leiaf, gyda'r aelodau'n rhyngweithio'n rhithiol.*
- c) *Trefniadau yn eu lle i fonitro ac adrodd ar gynnydd cyrff y Weinyddiaeth Gyfiawnder, a restrir yn Atodiad A, o ran gweithredu Cynllun Iaith Gymraeg y Weinyddiaeth Gyfiawnder.*
- d) *Mae gan staff drefniadau yn eu lle i fonitro p'un a yw darparwyr gwasanaethau'n cydymffurfio â threfniadau iaith Gymraeg sydd wedi'u cynnwys mewn cytundebau contractau.*

Roedd Cydlynwyr Cynllun Iaith Gymraeg y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn parhau i fod yn gyfrifol am ddatblygu a gweithredu Cynllun yr MoJ. Un elfen hollbwysig o'r rôl yw sicrhau bod Cynllun y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn cael ei ddatblygu a'i roi ar waith yn briodol ar draws amrywiol feysydd busnes corfforaethol y Weinyddiaeth. Mae hynny'n cynnwys rhoi cyngor a chyfarwyddyd ac ymateb i geisiadau am wybodaeth neu roi eglurhad ynghylch polisi ac arferion y Weinyddiaeth Gyfiawnder mewn perthynas â'r iaith Gymraeg. Ni dderbyniodd Cydlynwyr Cynllun yr MoJ unrhyw gwynion ffurfiol ynglŷn â gweithrediad y Cynllun yn ystod y cyfnod adrodd.

Mae'r MoJ yn parhau i weithredu Grŵp Cydlynwyr Iaith Gymraeg ehangach o gysylltiadau sy'n gweithredu fel Cydlynwyr yr Iaith Gymraeg ar draws ein ardaloedd busnes allweddol. Mae'r grŵp yn cyfarfod ddwywaith y flwyddyn ar ffurf hybrid.

Mae cylch gwaith y grŵp yn cynnwys y canlynol:

- canolbwyntio ar faterion sy'n dod i'r amlwg sy'n gysylltiedig â chyflwyno Cynllun Iaith Gymraeg Y Weinyddiaeth Gyfiawnder;
- rhannu enghrefftiau o arferion gorau i helpu i godi ymwybyddiaeth a rhannu syniadau;
- darparu fforwm i aelodau allu trafod a datrys materion sy'n dod i'r amlwg mewn perthynas â'r Gymraeg; a

- cynnig cydgefnoegaeth i Gydlynwyr Iaith Gymraeg y Weinyddiaeth Gyfiawnder a helpu i lywio cyfeiriad y polisi iaith Gymraeg a dulliau llywodraethu yn y dyfodol ar draws ein Hasiantaethau Gweithredol.

Mae'r aelodau'n defnyddio'r Grŵp i rannu gwybodaeth a syniadau er mwyn gwella'r broses o wneud penderfyniadau. Os oes pryderon neu gamddealltwriaeth ynghylch polisi ac ymarfer yr iaith Gymraeg, bydd y Cydlynwyr yn mynd ar ôl y rhain ar gyfer aelodau a staff perthnasol mewn modd cymesur er mwyn sicrhau datrysiad boddhaol.

Mewn cyfarfod ym mis Medi 2023, buom yn trafod rhaglen Diwygio GLITEF a'r cwestiwn rhuglder iaith Gymraeg ar system adnoddau dynol SOP.

Mewn cyfarfod ym mis Mawrth 2024, buom yn trafod y Prawf Effaith Gymraeg diwygiedig (ar gyfer ymgynghoriadau'r MoJ) a gwasanaethau digidol Cymraeg.

Rhwng cyfarfodydd, mae gan y Grŵp fforwm drafod rithiol *ad hoc* ar faterion sy'n ymwneud â'r iaith Gymraeg, i rannu cyngor rhwng cydweithwyr perthnasol y Weinyddiaeth Gyfiawnder, yn enwedig ynghylch pryd y bydd angen gwasanaethau cyfieithu o bosibl.

© Hawlfraint y Goron 2025

Trwyddedwyd y cyhoeddiad hwn dan delerau Trwydded Llywodraeth Agored fersiwn 3.0 ac eithrio lle nodir yn wahanol. I weld y drwydded hon ewch i, nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3

Lle rydym wedi nodi bod unrhyw wybodaeth dan hawlfraint trydydd parti, bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw.

